

[Kofod-Svendsen]

han mig ikke opmærksom på, at man skulle forlade disse principper. Jeg har heller ikke i dag sagt, at de skulle stå alene. Jeg har bare sagt, at de burde være et bærende element i vores Sydafrikapolitik, men jeg vil da være taknemlig for at få dokumentation fra hr. Riishøjs side for de synspunkter, han fremførte.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Kelm-Hansen (S), Riishøj (SF), Stinus (RV) og Albrechtsen (VS) (se foran)

vedtoges med 61 stemmer (S, SF, RV og VS) mod 4 (FP og FD); 48 (KF, V, CD og KrF) stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 194:

Forslag til lov om forbud mod nye danske investeringer i Sydafrika.

(Fremsat 27/2 85).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Kelm-Hansen (S):

Industriministeren forventer sikkert ikke, at socialdemokratiet vil takke ham for det forslag, han har fremsat. Regeringen stemte som bekendt imod det beslutningsforslag, der havde til formål at skærpe den danske sanktionspolitik over for Sydafrika, men socialdemokratiet er tilfreds med, at der nu foreligger et forslag, som skal forhindre nye danske investeringer i Sydafrika . . .

Formanden:

Forhandlingerne fortsætter. Må jeg bede om ro i salen. Jeg bad om ro!

Kelm-Hansen (S):

Socialdemokratiet er tilfreds med, at der foreligger et forslag, der skal forhindre nye danske investeringer i Sydafrika, men vi er

ikke ubetinget tilfredse med forslaget, og det må i hvert fald være et mindstekrav, at vi på dette område går lige så langt som f.eks. Sverige, der jo gennem nogen tid har haft en sådan lov. De praktiske erfaringer fra den har vist, at der var omgælsesmuligheder, og derfor har svenskerne netop strammet deres lov. Nu ved jeg godt, at udenrigsministeren under det foregående punkt sagde, at svenskerne på dette felt rent faktisk var længere end vi, og det er så noget af det, vi må se på. Men den slags huller, som der har været i den svenske lov, kan vi lige så godt få stoppet med det samme, og derfor vil det også være rimeligt, at vi under udvalgsarbejdet får mulighed for i detaljer at gøre os bekendt med de svenske erfaringer. Bl.a. har det i dagspressen været omtalt, at de svenske firmaer klarer sig udmærket uden om forbudet mod nyinvesteringer ved i stedet for at engagere sig i leasingaktiviteter, og derfor blev resultatet, at der alligevel blev tale om en udvidelse af det forretningsmæssige engagement.

Hensigten med sanktionspolitikken er naturligvis, at der skal ske en afvikling af det økonomiske samkvem eller i hvert fald en klækkelig begrænsning. I ministerens forslag er det direkte anført, at sådan som forslaget er udformet, er der taget højde for, at investeringer i de danske virksomheder i Sydafrika fortsætter, når det drejer sig om at opretholde disse virksomheder på et erhvervs-mæssigt forsvarligt grundlag. Heri er socialdemokratiet ikke enig, og det vil også komme til udtryk under udvalgsarbejdet. Det er jo i direkte modstrid med det nordiske handlingsprogram, som regeringen også er forpligtet over for, og hvori det siges, at der skal gennemføres foranstaltninger, som kan begrænse virksomhedernes produktion i Sydafrika.

Under udvalgsarbejdet vil der også være grund til at se nærmere på de løn- og arbejdsforhold, der er gældende for de danskejede virksomheder, og så kan vi jo tage diskussionen op med hr. Kofod-Svendsen igen om Sullivanprincippet. Men vi må sikre os på samme måde, som svenskerne gør det for deres vedkommende, og vi må også sikre os, at bestemmelserne ikke vil kunne omgås ved, at virksomheder flytter til f.eks. Namibia, som jo desværre stadig væk er under sydafrikansk overherredømme.

[Kelm-Hansen]

Men vi er altså glade for i socialdemokratiet, at forslaget nu foreligger, og vi vil meget gerne medvirke til, at det bliver langt bedre, end det er i den foreliggende form.

Arne Lund (KF):

Det kan nok virke lidt forvirrende i erhvervslivet, at udenrigspolitik og erhvervs politik skal blandes sammen, men det er blevet moderne at anvende kommercielle sanktioner, hvad enten det er sanktioner rettet mod vest eller øst eller nord – eller syd som i det foreliggende tilfælde.

Jeg siger dette, fordi det forslag, som industriministeren her har fremsat, er et forslag af udenrigspolitisk og ikke industripolitisk karakter. Forslaget må ses under den synsvinkel, at det er en loyal opfølgning af en flertalsbeslutning her i folketinget, taget den 28. maj i fjor, og det er altså den beslutning, som industriministeren med sit forslag nu følger op.

Det udelukker naturligvis ikke, at vi under udvalgsarbejdet gerne vil børe lidt mere i forslagens virkninger både herhjemme og for de forskellige befolkningsgrupper i Sydafrika, og at vi også gerne vil se lidt på, hvor Danmark nu ligger i skalaen af lande, der anvender sanktioner enten ved internationalt samarbejde eller ensidigt over for Sydafrika.

Svend Heiselberg (V):

Da der i de senere år ikke har været interesse for at foretage investeringer i Sydafrika, kan man godt spørge, om det i det hele taget vil være nødvendigt nu at komme med et lovforslag på grundlag af den vedtagne folketingsbeslutning, hvori man pålægger regeringen, om nødvendigt ved lov, at hindre enhver form for nye investeringer i Sydafrika. Men når der nu er kommet et sådant lovforslag, vil vi selvfølgelig fra venstres side være med til at berolige de forurologede ved at støtte det.

Riishøj (SF):

Som flere ordførere har været inde på, er dette forslag fremsat imod regeringens vilje som konsekvens af beslutningsforslaget fra maj 1984.

Som en del af flertallet dengang kan vi naturligvis støtte forslaget, men som hr.

Kelm-Hansen rigtigt sagde, er der en række uafklarede ting.

Det er meget vigtigt, at vi f.eks. får det tilsvarende svenske forslag forelagt, dels for at se, om det virkelig er svagere end det danske, dels – og især – for at studere de paragraffer, der er i det svenske, om udlejning af svensk ejendom, altså omgælsesklausuler i forhold til forslaget. Der skulle efter det oplyste være ting i det svenske forslag, som kunne præcisere og klargøre dette forslag.

Det foreliggende forslag kan også bruges – hvis der da kommer ændringsforslag til det – til at få taget hul på spørgsmålet om teknologioverførsler i bredere forstand til Sydafrika, herunder også salg af licenser. Derfor er det vigtigt, at der kommer en udvalgsbehandling af forslaget, og at det får de tilstrækkelige præciseringer, sådan at det dels er vandtæt, dels også inddrager aktiviteter i forhold til Sydafrika, som kan modsvare det, der var flertallets intentioner med det vedtagne forslag fra maj 1984.

Stinus (RV):

Allerede under forespørgselsdebatten tidligere i dag havde jeg lejlighed til at udtrykke tilfredshed med, at regeringen nu har fremsat forslag til lov om forbud mod nye danske investeringer i Sydafrika, selv om vi ikke på alle områder finder forslaget vidtgående nok.

Udenrigsministeren har tidligere i dag understreget, at forslaget ikke åbner mulighed for dispensation, men det radikale venstre vil under udvalgsarbejdet gerne se lidt nærmere på, hvad der ligger i, at allerede etablerede datterselskaber af danske virksomheder i Sydafrika får mulighed for at opretholde investeringer på et erhvervmæssigt forsvarligt grundlag. Vedligeholdelse og modernisering af en virksomhed, som der tales om i bemærkningerne til forslaget, kan være et meget vidt begreb, og det må i hvert fald sikres, at overførsel af ny teknologi til Sydafrika ikke kan finde sted som led i en sådan modernisering.

Vi er, som det også påpeges i bemærkningerne til forslaget, opmærksomme på, at effektiviteten af investeringsforbud hænger sammen med den internationale tilslutning til forbuddet, men vi er tilfredse med, at Danmark sammen med et andet nordisk land, Sverige, nu tager det første skridt.

[Stinus]

Som den socialdemokratiske ordfører finder også det radikale venstre, at der må ses på omgåelsesmuligheder ved f.eks. leasingarrangementer. Det radikale venstre vil i øvrigt give forslaget en positiv behandling i udvalget.

Albrechtsen (VS):

Ligesom flere andre ordførere har understreget det, synes jeg også, det er godt, at vi nu får dette forslag, men jeg er også enig i den betragtning, at forslaget så langtfra er vidtgående nok, og det er jo glædeligt, at vi kan konstatere, at der faktisk også her i folketingsalen er et flertal – så vidt jeg kan bedømme det – for det synspunkt, at forslaget ikke er vidtgående nok. Det vil afgjort for VS være vigtigt under udvalgsarbejdet at være med til at præge forslaget, så der kommer mere med, og jeg er meget enig i, at netop spørgsmålet om overførsel af ny teknologi er noget af det, der må ind i billedet som minimum på den måde, som hr. Stinus skitserede det, nemlig i forbindelse med forslagets § 1, stk. 3, om adgangen til fortsat at reinvestere. Det kan bestemt under ingen omstændigheder være meningen, at det skal være muligt at bruge den bestemmelse til i virkeligheden at overføre ny teknologi til sydafrikanske produktioner.

I det hele taget så VS meget gerne, at hele problemfeltet: både know-how-overførelse, patenter og licenser, som hr. Riishøj nævnte, og også det spørgsmål, som hr. Kelm-Hansen var inde på om eventuelle omgåelsesmuligheder i forbindelse med leasingkontrakter osv., kommer ind i behandlingen af dette lovfor-slag.

Det glæder mig meget, at der fra forskellig side er blevet tilkendegivet så stor interesse for at gå ind på disse problemer, for jeg er ganske enig i det, hr. Kelm-Hansen sagde, at sigtet er at få afviklet de økonomiske relationer til Sydafrika fulstændig, men dertil er lovforslaget, som det foreligger, utilstrækkeligt.

Vi vil naturligvis støtte dets vedtagelse, fordi det er et fremskridt, uanset hvor langt vi så når med disse tilføjelser, men vi tror og håber meget på, at det kan blive muligt at forbedre dette forslag meget væsentligt.

Kofod-Svendsen (KrF):

I forlængelse af, hvad jeg sagde under forespørgselsdebatten, hilser jeg dette forslag velkommen. Jeg understregede jo under forespørgselsdebatten, at vi måtte finde den rigtige kombination af en treklang bestående af sanktionspolitik, virksomhedspolitik og støtte til frontlinjestaterne, både en øget bistandspolitisk støtte til og et øget handelspolitisk samkvem med frontlinjestaterne.

Det er de to ting: sanktionspolitik og virksomhedspolitik, dette forslag omhandler, og jeg synes, der er en rigtig kombination i forslaget. Ved at sige nej til nye investeringer giver man et klart og tydeligt signal til Sydafrika, men samtidig hindrer man, ved at de virksomheder, der er der, fortsat får lov til at virke i landet, at den sorte befolkning rammes helt urimelig hårdt. Jeg så også meget gerne, at vi i de virksomheder, der findes, får fremmet de Sullivanprincipper, som jeg tidligere har omtalt. Det tror jeg kan være med til at nedbryde apartheidsystemet indefra.

Poulsgaard (FP):

Det får man for sin villighed, sagde pigen, der fik tvillinger. Nu får ministeren skældud for, at han efterkommer en flertalsafgørelse her i folketingsalen: det duer slet, slet ikke, det, ministeren har fremlagt. Nej, hvor må det være dejligt at tilhøre flertallet! Hvor må det flertal være stolt! Hvad koster det ikke Danmark? I mia. kr., sagde hr. Maisted før, koster det, at vi ikke må købe kul i Sydafrika. Nu er det ikke bare Danmark, det rammer, det rammer jo også Sydafrika, at vi har stoppet kulkøbet. Det rammer den sorte arbejder, fordi der ikke bliver så mange arbejdspladser.

Nu skal man heller ikke have lov til at investere i Sydafrika, og derved rammer man selvfølgelig også den sorte befolkning i Sydafrika.

Og så skal der selvfølgelig være kontrol-lanter – hr. Kelm-Hansen kan jo ikke finde på nok – i Namibia, ja, overalt i Afrika. Det bliver da godt for udenrigstjenesten. Med andre ord, det bliver skidt for de danske skatteydere.

Alt i alt har det været en god dag for den gruppe herinde, der gerne vil have den offentlige sektor udvidet, men det har været en dårlig dag for industriministeren. Han har været tvunget til at fremsætte dette lovfor-

[Poulsgaard]

slag. Stå dog fast så længe som overhovedet muligt! Og lad så være med at blande jer så meget i Sydafrika, I kan alligevel ikke løse Sydafrikas problemer!

Formanden:

»I« er som bekendt også direkte tiltale, og det er ikke tilladt efter forretningsordenen.

Maisted (FD):

I og for sig kan man sige om dette lovfor-slag, at det er ganske uskadeligt, det er et slag i luften, for der vil selvfølgelig ikke blive foretaget færre investeringer i Sydafrika i de eksisterende virksomheder, hvad enten de er danske eller af anden nationalitet. Man glemmer ganske, at vi har et internationalt kapitalssystem, og det har Danmark jo tilslut-tet sig; derfor kan man selvfølgelig overføre investeringer via andre lande, så dette lovfor-slag er kun en tom demonstration. Men det er klart, at det er en uvenlig handling mod det undertrykte folk i Sydafrika, og hvis man agter at fortsætte på denne måde, burde vi få et tilsvarende forslag, som rettede sig mod næsten samtlige afrikanske stater og mod samtlige Østlande, der jo har tilsvarende sty-re. Det ville betyde, at Danmarks udenrigs-handel blev saboteret, og da vi er et lille land, der lever af international handel, har vi simpelt hen ikke råd til den form for even-tyrpolitik.

Industriministeren (Stetter):

Hr. Kelm-Hansen har ret i, at jeg ikke for-ventede tak for fremsættelsen af dette for-slag, og jeg skal derfor heller ikke takke for modtagelsen.

Flere af ordførerne har sagt, at forslaget ikke er vidtgående nok, og jeg forstår, at det drejer sig om bestemmelsen om, at udgifter til vedligeholdelse og modernisering af en bestående dansk virksomhed i Sydafrika er holdt uden for forbuddet.

Jeg har fundet denne bestemmelse rimelig ud fra den hovedbetragtning, at vi har disse virksomheder og derfor nødvendigvis må prøve at opretholde en forsvarlig drift af dem. Alt andet ville være uforsvarligt.

Jeg er naturligvis parat til at svare på spørgsmål fra udvalget, og jeg forudser, at vi får et måske endda langvarigt udvalgsarbej-de. Jeg skal anbefale udvalgets medlemmer

at overveje virkningen af forslaget også i ly-set af de betragtninger, som er fremført af ordføreren for kristeligt folkeparti.

Jeg vil give udvalget den bedst mulige ser-vice under det fortsatte arbejde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behand-ling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til erhvervsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som ved-taget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 69:

Forslag til folketingsbeslutning om yderlige-re skærpelse af sanktionerne mod Sydafrika.

Af Albrechtsen (VS) m.fl.

(Fremsat 1/2 85).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Vi har jo lige diskuteret Danmarks Syd-afrikapolitik generelt, så jeg skal i denne for-bindelse indskrænke mig til at fastslå, at Danmark klart har tilkendegivet sin politiske holdning til apartheidstyret, og at vi allerede på en række områder er gået længere i ret-ning af konkrete foranstaltninger rettet mod Sydafrika end nogen af de lande, vi normalt sammenligner os med. Derfor finder regerin-gen det ikke påkrævet og heller ikke hen-sigtsmæssigt, at der vedtages yderligere for-anstaltninger mod Sydafrika.

Det foreliggende beslutningsforslag sigter åbenbart mod at begrænse antallet af danske virksomheder, der har økonomiske relationer til Sydafrika, og da må jeg sige, at en isoleret dansk aktion af denne art absolut ingen mu-lighed har for at få mærkbar økonomisk ef-fekt for Sydafrika, dertil er de økonomiske